

HET TEKEN VAN JONA

Serie Verzet en Overgave

Wat een verrukkelijk stukje tekst. Allereerst: die toon van Jezus! Wat een venijn, wat een sublieme opmerkingen. Ik wou dat ik in drie zinnen zo'n toespraak kon houden. De scherpslijpers vragen om een teken uit de hemel. Jezus zegt: verwacht daar niets van. Het gaat je boven de pet en het is voor velerlei uitleg vatbaar. Het kan 's ochtends het ene lijken te betekenen en 's avonds het andere. En dat kijken naar de hemel leidt je weg van waar het om gaat: dat je de tekenen van de tijd verstaat. Dan scheldt hij ze uit en hun hele generatie erbij, en zegt: 'Je krijgt geen ander teken dan het teken van Jona'. En hij loopt weg. Als je dacht dat Jezus altijd zachtmoedig en vriendelijk was, dan heb je het mis. Zijn liefde is iets heel anders dan krachteloosheid.

Natuurlijk noemt Jezus in dit verhaal niet het *kruis* als teken, want dat moest nog gebeuren. Voor de eerste generaties christenen was het kruis te schandalig. Zij gebruikten *een vis* als herkenningsteken: Ichthus in het Grieks. De letters betekenen afgekort: Jezus Christus, zoon van God, redder. Wat is dat, het teken van Jona? Het is het verhaal van een profeet die wegvlocht van de opdracht die hij krijgt van God, die in een hevige storm terecht komt, drie dagen als de dood in de buik van het beest zit en dan uitgespuugd wordt, precies op de plek waar hij niet wilde zijn.

Ik herken het verhaal van Jona in mijn eigen rommelige bestaan. Soms kom ik voor vragen te staan die ik maar niet kan ontlopen, want ze dienen zich steeds opnieuw aan – tot ik ze aan durf te gaan. Heel irritant. Soms zie ik, terugkijkend, iets van de logica ervan. Dat stemt me dan zowel blij als nederig, want dan zie ik dat het zo moest gaan. Blijkbaar kan ik er steeds opnieuw naast kleunen – en toch op weg blijven.

Deze serie vieringen in de Coronatijd heet *Verzet en overgave*. Ik snap de korthed van de titel, maar zo simpel is het zelden. In mijn ervaring is het eerder: verzet en verzet en verzet en overgave, en dan weer verzet en verzet verzet verzet verzet en soms even overgave, enzovoorts.

De eerste christenen verstonden de woorden over het teken van Jona heel goed. Ook Jezus was door de dood heen gegaan, zoals Jona uit de buik van het beest was gekomen. Ook hij had van God nieuwe toekomst gekregen. Niet als een vorm van garantie – doe jij dit, dan krijg je dat – maar als *genade*. Dat is ook het enige dat ik weet van mijn eigen pad: dat er steeds nieuw licht en nieuwe adem komt, van ergens. Soms na drie minuten, soms na drie dagen, soms na drie jaar. Ik kan niet alles overzien, wij kunnen niet alles overzien. Het ene moment gaat alles zijn gangetje, het andere moment zitten we in een wereldwijde pandemie.

Verzet en overgave is de titel van het beroemdste boek van Dietrich Bonhoeffer, de Duitse dominee die 75 jaar geleden, vlak voor het einde van de Tweede Wereldoorlog, werd vermoord door de nazi's, die vandaag exact 80 jaar geleden Nederland binnenvielen. Bonhoeffer had de moed om te blijven varen op het kompas van zijn geloof: hij was ervan overtuigd dat wij ten diepste deel zijn van het lichaam van Christus, en niet van het *Reich* van de een of andere *Führer*. Hij *bleef* daarbij, zelfs terwijl zo'n groot deel van zijn medeburgers een fascistisch regime steunde. Wonderlijk dat een man met zo'n innerlijke kracht zich tegelijk zo durfde toe te vertrouwen aan de dood, zelfs al kwam die vroeg en gewelddadig.

Zulke grote mensen zijn bewonderenswaardig, je zou er zo een kaarsje voor opsteken. Maar zijn ze ook na te volgen? Ik geloof niet dat ik zo standvastig en zo vol overgave kan zijn. Maar wie weet wat er gebeurt in het *innerlijk* van zulke mensen? Jezus voelde zich door God verlaten, getuige zijn schreeuw op het kruis. Van Bonhoeffer hebben we het gedicht *Wie ben ik?* Daarin schrijft hij over zijn wankelmoedigheid: soms ben ik zus, soms ben ik zo. Sommige mensen zien dit in me, andere mensen zien dat. In de woorden van Jezus: de ene keer zie je de rode hemel als belofte, dan weer als dreiging.

Maar wat dan? Hoe navigeren wij tussen verzet en overgave? Jezus zegt: vertrouw het verhaal van Jona. Vertrouw dat je geroepen bent en dat God een weg vindt, als het moet zelfs door de dood heen. En Dietrich Bonhoeffer schreef, in juni 1944: ook al ken ik mezelf slecht; Gij kent mij. Dat wil zeggen: ik word gekend en kan me laten kennen, dieper dan ik zelf kan zien. Dat is grond om op te staan.

Wie ben ik?

Wie ben ik? Men zegt mij ook
dat ik, gewend om te winnen
en evenwichtig van zinnen,
lachend mijn ongeluksdagen draag.

Ben ik dat werkelijk,
wat anderen over mij zeggen?
Of ben ik slechts dat,
wat ik weet van mijzelf?
Onrustig, weemoedig, ziek,
als een vogel in de strik
vechtend om levensadem,

Wie ben ik? Deze of gene?
Ben ik vandaag deze en morgen een ander?
Ben ik beiden tegelijk?
Voor mensen een huichelaar
en voor mijzelf een verachtelijke,
klagelijke zwakkeling?

Wie ben ik?
Eenzaam vragen drijft met mij de spot.
Wie ik ook ben, Gij kent mij,
Van U ben ik, o God!

Dietrich Bonhoeffer juni 1944

Arjan Broers

We lazen: Mattheus 16: 1-4

Arjan Broers is te bereiken via het LT: 'lt@dominicusamsterdam.nl' ('tav Arjan Broers')